

**Pesticide
Action
Network**
Netherlands

Anreperstraat 91
9404 LC Assen
pan.netherlands@gmail.com
<https://www.pan-netherlands.org>

Aan de leden van de Tweede Kamer van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Datum 05 november 2024

Betreft Position paper – Rondetafelgesprek Deskundigen over gewasbeschermingsmiddelen t.b.v. rondetafelgesprek over gewasbeschermingsmiddelen donderdag 21 november 2024 van 14.30 tot 16.30 uur.

Geachte leden van de Tweede Kamer,

We hebben niet veel geleerd van de opzienbarende publicatie "Silent Spring". DDT is vervangen door organofosfaten, die weer door neonicotinoïden en nu de semi-neonicotinoïden, maar er is geen wezenlijke verandering. Nog steeds is de industriële landbouw met een hoog pesticiden gebruik de leidende vorm van landbouw in omvang. De biodiversiteit is ingestort, met een voorname rol voor pesticiden¹. We moeten afscheid nemen van deze vorm van landbouw; de alternatieven, geïntegreerde teelt en biologisch staan klaar.

Kosten afgewenteld op de samenleving

Kosten voor de mens (stijgende kosten chronische ziektes; verlies kwaliteit van leven) en milieuvernietiging worden voor lief genomen. Een schade die niet door de fabrikant of gebruiker wordt betaald, maar door de samenleving. Een nieuw rapport² stelt vast dat de kosten voor de samenleving in Europa bij het gebruik van pesticiden 2,5x hoger zijn dan de opbrengsten voor de sector. Een berekening die nog vele soorten moeilijk berekenbare schade, zoals die aan de biodiversiteit, buiten beschouwing laat. Voorstel: start met een pesticiden heffing om de kosten te leggen waar die horen en te voorkomen.

Ecosystemen en biodiversiteit

De ineenstorting van ecosystemen en van de biodiversiteit in Nederlandse agrarische gebieden is al lang aan de gang zoals kan worden geïllustreerd aan de achteruitgang van vogels, zoogdieren, vlinders en amfibieën³, en heeft de laatste jaren grote publieke aandacht gekregen nu ook bijenpopulaties en insecten sterven⁴. Voor het milieu is er geen enkele twijfel dat bestrijdingsmiddelen de nr. 1 oorzaak zijn van de ineenstorting van ecosystemen en biodiversiteit^{5,6,7} chemische stoffen die onderdeel uitmaken van natuurvrijdige agrarische intensieve teelten. Ondanks alle toelatingsprocedures en beleidsreguleringen worden bestrijdingsmiddelen zowel in de natuur, ons voedsel als in ons lichaam gevonden. Uit nationale en internationale onderzoeken blijkt dat de impact van bestrijdingsmiddelen op de natuur, op het bodemleven en insecten groter is dan tot op heden gedacht⁸. De acute effecten van een actieve stof worden op een heel beperkt aantal en soorten levende organismen door de producent onderzocht. Onderzoek naar de chronische effecten op het bodemleven en insecten en combinaties van bestrijdingsmiddelen en de metabieten op het bodemleven en insecten worden niet of nauwelijks onderzocht.

Menselijke gezondheid

Voor de menselijke gezondheid is de schade veel moeilijker vast te stellen. Daar komt de industrie mooi mee weg. De enorme stijging (prevalentie) van borst- en prostaatkanker⁹ wijst duidelijk op het voorkomen van ongewenste hormonen in ons milieu en op hormoonverstoring (o.m. door pesticiden). De vele epidemiologische studies in de wereld die het gebruik van pesticiden in verband brengen met menselijke ziektes zoals Parkinson^{10,11} of met verstoring van de werking van de schildklier¹² wijzen duidelijk op de gevaren van blootstelling. Met de bestaande toelatings-dossiers op basis van (zeer beperkte¹³) veiligheidstesten, uitgevoerd nota bene door de industrie zelf en richtsnoeren bedacht door de industrie, kan de overheid onmogelijk bewijzen dat synthetische middelen onschadelijk zijn en wordt de mens uiteindelijk toch als proefkonijn gebruikt.

Bij de veiligheidstesten worden de dosis-tijdafhankelijke relaties van een stof NIET onderzocht. Onderzoek¹⁴ toont aan dat het principe van “de dosis maakt het gif” voor chemische stoffen niet opgaat, maar de dosis-tijdwerking relaties van wezenlijk belang zijn voor de inschatting van mogelijke chronische effecten op organismen. Voor stoffen met een dosis-tijdwerking relatie, zonder een drempelwaarde en die onomkeerbare interacties met lichaamsbestanddelen aangaan en waarvan de schadelijke werking accumuleert, zijn geen veilige dosis te berekenen¹⁵. Dit is strijdig met het voorzorgbeginsel. Gezien de grote (en moeilijk kwantificeerbare) schade toegebracht aan menselijke gezondheid en milieu door het gebruik van bestrijdingsmiddelen, mag men zich afvragen of er bij de agrarische productie wel sprake is van een economisch zinvol systeem als de kosten voor de samenleving de baten van het gebruik overtreffen¹⁶.

Het huidige beleid bevindt zich bovendien ook vanuit landbouwkundig oogpunt op een doodlopende weg. Kruiden en plagen worden in toenemende mate resistent tegen bestrijdingsmiddelen, waardoor steeds meer en steeds meer verschillende bestrijdingsmiddelen nodig zijn. Dit is de chemische tredmolen¹⁷, een doodlopende weg. Bestrijdingsmiddelen verspreiden zich door de lucht en worden op locaties gevonden waar ze niet toegepast worden^{18,19,20}.

Wij zijn zeer teleurgesteld, dat in het Nederlandse bestrijdingsmiddelen beleid geen serieuze poging wordt gedaan het gebruik van bestrijdingsmiddelen terug te dringen. Het verbruik in Nederland bevindt zich al jaren op een hoog niveau van ongeveer 8 miljoen kilo per jaar²¹, op Malta na het hoogste per hectare in Europa. Op meer punten slaat Nederland een modderfiguur. Nederland heeft bijna het hoogste gebruik van pesticiden van alle Europese landen²², en ook de meest vervuilde wateren²³. Nederland schendt het Europees recht, door het gebruik van bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden (voor drinkwaterwinning) en beschermde Natura 2000-gebieden niet te stoppen of te minimaliseren²⁴. Nederland is het enige EU-lidstaat dat boeren, die naar biologische landbouw willen omschakelen, financieel niet ondersteunt²⁴.

Nederland heeft een strategie die haar falen nu wel voldoende duidelijk heeft aangetoond. Terecht stelt het PBL in haar evaluatie van 2019 dat de vrijwilligheid is verworden tot vrijblijvendheid en dat de doelen van uw plan uit 2013 merendeels niet zijn gehaald²⁵. Mede door ineffectief overheidsingrijpen, zoals ze schrijft. Het PBL pleit voor een stok achter deur en regelgeving. Wij zijn het zeer eens met deze conclusie.

De visie op gewasbescherming van uw voorganger loopt tot 2030. Hoewel daar lovenswaardige tekst in voorkomt, met name over nul emissie, mist de vertaling in concrete verandering. En opnieuw, zodat we over 10 jaar kunnen vaststellen dat er weer niets is gebeurd. Duurzaamheid wordt zo een dekmantel voor de status quo. Het lijkt er bovendien op dat het huidige industriële agro-systeem gehandhaafd blijft (genetische manipulatie; voldoende gewasbeschermingsmiddelen) in de huidige plannen en verder technologisch wordt uitgebouwd. Dit zou een grote fout betekenen. En biologische landbouw is blijkbaar al helemaal geen issue.

PAN-NL pleit voor de volgende maatregelen:

- Bouw de huidige industriële landbouw af naar geïntegreerde en biologische teelt; creëer een wettelijke verplichting voor geïntegreerde teeltmethoden voor elk gewas (oplopend aantal maatregelen per gewas);
- Stop het convenanten circus, ga direct sturen als overheid en garandeer dat burgers en het milieu worden beschermd;
- Stel een pesticiden heffing in om de schade te calculeren en als prikkel voor verandering;
- Pleit in Europa ervoor dat de industrie niet langer z'n eigen producten test;
- Maak het Ctgb volledig onafhankelijk (geen invloed meer van het ministerie) en neem recente onafhankelijke wetenschap als basis voor besluiten;
- Pleit in Europa ervoor dat alle richtsnoeren worden herzien door onafhankelijke wetenschappers en dat geen enkele expert een link mag hebben met de industrie.

Hoogachtend,

Namens Pesticide Action Network Netherlands

Piet van IJzendoorn

- 1 Francisco Sánchez-Bayo, Kris A.G. Wyckhuys, Worldwide decline of the entomofauna: A review of its drivers, *Biological Conservation* 232 (2019) 8 27
- 2 <https://lebasic.com/en/actualites/study/pesticides-a-model-thats-costing-us-dearly/>
- 3 <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=25857>
- 4 Gretchen Vogel (May 11, 2017), Where have all the insects gone? *Science* 356 (6338), 576-579.
- 5 Francisco Sánchez-Bayo, Kris A.G. Wyckhuys, Worldwide decline of the entomofauna: A review of its drivers, *Biological Conservation* 232 (2019) 8 27
- 6 Hallmann CA, Sorg M, Jongejans E, Siepel H, Hofland N, Schwan H, et al. (2017) More than 75 percent decline over 27 years in total flying insect biomass in protected areas. *PLoS ONE* 12 (10): e0185809. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0185809>
- 7 Flavia Geiger, Jan Bengtsson, Frank Berendse, Wolfgang W. Weisser, Mark Emmerson, Manuel B. Morales, Piotr Ceryngier, Jaan Liira, Teja Tscharntke, Camilla Winqvist, Sönke Eggers, Riccardo Bommarco, Tomas Pařt, Vincent Bretagnolle, Manuel Plantegenest, Lars Violette Hawro, Tsipe Aavik, Carsten Thies, Andreas Flohre, Sebastian Hanke, Christina Fischer, Paul W. Goedhart, Pablo Inchausti, Persistent negative effects of pesticides on biodiversity and biological control potential on European farmland, *Basic and Applied Ecology* 11 (2010) 97 105
- 8 Liess, Carsten and von der Ohe (2005). Analyzing effects of pesticides on invertebrate Communities in streams. *Environmental Toxicity and Chemistry*, Vol. 24, No. 4. pp.954-965
- 9 <https://www.kwf.nl>
- 10 Hussien Ahmed, Abdelrahman Ibrahim Abushouk, Mohamed Gabr, Ahmed Negida, Mohamed M Abdel-Daim, Parkinson's Disease and Pesticides: A Meta-Analysis of Disease Connection and Genetic Alterations, *Biomed Pharmacother* 2017 Jun; 90: 638-649
- 11 Marianne van der Mark, Maartje Brouwer, Hans Kromhout, Peter Nijssen, Anke Huss, and Roel Vermeulen, Is Pesticide Use Related to Parkinson Disease? Some Clues to Heterogeneity in Study Results, *Environmental Health Perspectives*, volume 120 | number 3 | March 2012
- 12 Mar Requena, Antonia López-Villén, Antonio F. Hernández, Tesifón Parróna, Ángela Navarro, Raquel Alarcón, Environmental exposure to pesticides and risk of thyroid diseases, *Toxicology Letters* 315 (2019). <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31445060/>
- 13 De verplichte testen zijn zeer beperkt; onderzoek naar immunotoxiciteit, ontwikkelingstoxiciteit, neurotoxiciteit, hormoonverstoring is geen standaard verplichting bij de toelating. Het feit dat mens en milieu dagelijks aan tientallen bestrijdingsmiddelen tegelijk wordt blootgesteld, wordt al helemaal niet bekeken
- 14 Sanchez-Bayo. F. (2009) From simple toxicological model to prediction of toxic effects in time. *Ecotoxicology*. April;18(3): 343-54. doi: 10.1007/s10646-008-0290-1. Epub 2008 Dec 17.
- 15 Samwel-Mantingh M., H. Tennekes, J. Buijs. Norms for pesticides in water and agricultural products; a critical review. *RAdvFoodSci*: 2008: 1(1): 63-74 ISSN: 2601- 54129
- 16 Alleen al de kosten van gezondheidsschade door hormoonverstorende stoffen wordt voor Europa op 163 Miljard Euro per jaar geschat, zie: L. Trasande, R. T. Zoeller, U. Hass, A. Kortenkamp, P. Grandjean, J. P. Myers, J. DiGangi, P. M. Hunt, R. Rudel, S. Sathyanarayana, M. Bellanger, R. Hauser, J. Legler, N. E. Skakkebaek and J. J. Heindel, Burden of disease and costs of exposure to endocrine disrupting chemicals in the European Union: an updated analysis, *Andrology*, 2016, 4, 565 572
- 17 <https://www.panna.org/resources/the-pesticide-treadmill/>
- 18 Hofmann. F., Schlechtriemen, Dr. M. Kruse-Platz, Dr. W. Wosniok. 2019. Biomonitoring der Pestizid-Belastung der Luft mittels Luftgüte-Rindenmonitoring und Multi-Analytik auf >500 Wirkstoffe inklusive Glyphosat 2014-2018. TIEM Integrierte Umweltüberwachung GbR, 49 pages
- 19 <https://www.natuurmonumenten.nl/nieuws>
- 20 <https://www.pan-netherlands.org/een-nevel-van-bestrijdingsmiddelen/>
- 21 <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85130NED/table?dl=5FDBF>
- 22 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Pesticide_sales_statistics&oldid=327059
- 23 <https://www.trouw.nl/nieuws/het-oppervlaktewater-in-nederland-is-veel-smeriger-dan-gedacht~be94910c/>
- 24 <https://natuurenmilieu.nl/nieuws-artikel/bestrijdingsmiddelen-in-natuur-en-drinkwatergebieden/#:~:text=Passende%20bufferzones%20moeten%20er%20namelijk,tot%20%20meter%20breed%20zijn.>
- 25 https://literatur.thuenen.de/digbib_extern/dn066377.pdf
- 26 https://www.pbl.nl/uploads/default/downloads/pbl-2019-gewasbeschermingsmiddelen-en-de-realisatie-ecologische-kwaliteit-van-oppervlaktewater-2018-3878_0.pdf